

Säkerhet för förtroendevalda

Beslutad 2019-04-17, av: Regionfullmäktige

Sammanfattning/bakgrund

Ett högt säkerhetsmedvetande utgör grunden för att alla anställda inom Region Jämtland Härjedalen ska känna sig trygga och säkra på sin arbetsplats.

I din roll som förtroendevald politiker finns det risk för att du någon gång utsätts för trakasserier, hot eller i värsta fall våld. Riskerna ökar i samband med en ökad exponering i massmedia, när känsliga frågor behandlas. Inom Regionen råder nolltolerans mot denna typ av händelser.

Trakasserier - obehagliga telefonsamtal, tecken på kartläggning eller att oönskade varor har beställt i den förtroendevaldas namn i syfte att hämnas.

Hot – allt från konkret hot till ett sms om att egendom ska skadas om en förtroendevald inte fattar ett visst beslut eller förhåller sig passiv.

Våld – fysiskt våld riktat mot förtroendevalda med anledning av deras uppdrag är den grävsta formen av otillåten påverkan.

Polisanmälan ska alltid göras vid våld eller hot. Detta gäller också om det riktas mot anhörig. (Akuta händelser ska alltid hanteras av polisen).

Behöver du annat stöd kring hur du kan hantera en situation, kan du kontakta Regionens säkerhetssamordnare. Du bör ta reda på hur du når Tjänsteman i beredskap/säkerhetssamordnare så att du har uppgifterna lätt tillgängliga.

Säkerhet för förtroendevalda
Dnr RS/175/2019

Handläggare
Carin Nordström
Enheten för krisberedskap, säkerhet och miljö

Region Jämtland Härjedalen
Box 654, 831 27 Östersund
www.regionjh.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING/BAKGRUND	1
1 INLEDNING	4
2 ORGANISATION	4
2.1 Krisberedskap, säkerhet och miljö	4
2.2 Företagshälsovård	5
2.3 Vakt	5
2.4 Tjänsteman i beredskap	5
3 HOT OCH VÅLD – EXEMPEL	5
4 FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER	6
4.1 Riskinventering och bedömning	6
4.2 Riskbedömning inför sammanträden	6
4.3 Utbildning och information	7
4.4 Lokaler	7
4.5 Tillträdesskydd	7
4.6 Kontaktuppgifter	7
4.7 Sociala medier – några tips och råd	7
5 ÅTGÄRDER VID HOT- OCH VÅLDSSITUATIONER	8
5.1 Vid hot- och våldssituation	8
5.1.1 <i>Offentlighet och ordning under möten</i>	8
5.2 Rätten till försvar – nödvärn	9
6 ÅTGÄRDER EFTER HOT- OCH VÅLDSHÄNDELSER	9
6.1 Dokumentation	9
6.2 Avvikelse rapport	9
6.3 Polisanmälan	10

6.4	Brottsutredning	10
6.5	Hotbildsanalys	10
6.6	Skyddsåtgärder	10
6.7	Informations- och mediahantering	10
6.8	Krisstöd	11
6.9	Rättegång	11
6.10	Uppföljning	11
7	CHECKLISTOR	12
8	MER INFORMATION	13

1 Inledning

Att fungera som förtroendevald inom offentlig verksamhet kan ibland vara en utsatt position. Ibland behöver kontroversiella beslut fattas, infekterade frågor debatteras och det kan tillsammans med mediaexponering skapa reaktioner och känslor hos både grupper och enskilda personer ute i samhället som kan få oönskade följder i form av hot och/eller våld.

Den rättsliga regleringen avseende arbetsmiljöansvaret vid hot och våld mot förtroendevalda mellan landsting/kommun och de politiska partierna är oklar. Ett arbete har under 2014 påbörjats mellan Sveriges kommuner och landsting, de politiska partierna och Rikspolisstyrelsen gällande denna fråga.

Grunden för ett systematiskt arbete för att förebygga och hantera hot och våld mot förtroendevalda är att ansvarsfördelning och samarbetsformer klarats ut. Det behöver också finnas beslutade riktlinjer och rutiner som är kända både av förtroendevalda och ansvariga tjänstemän.

I Region Jämtland Härjedalen ska därför varje parti utse en kontaktperson för säkerhetsfrågor t.ex. gruppledaren. Krisberedskap, säkerhet och miljö ansvarar för att bidra med tjänstemannastöd både i det förebyggande arbetet men också vid inträffade händelser.

Syftet med dessa riktlinjer är att försöka förhindra att hot och eller våldssituationer uppstår samt att minska konsekvenserna vid inträffade händelser. De ska också vara ett stöd i arbetet med framtagande av egna rutiner inom respektive parti. Dokumentet är utformat i ett före, under och efterperspektiv.

2 Organisation

Inom Region Jämtland Härjedalen finns dessa funktioner som kan vara behjälpliga i arbetet med hot och våld.

2.1 Krisberedskap, säkerhet och miljö

På enheten arbetar beredskapschef samt säkerhetssamordnare som kan vara behjälpliga i arbetet med hot och våld.

Detta kan till exempel vara:

- Stödja drabbad efter inträffad händelse med råd samt vid eventuell rättsprocess.
- Diskussioner kring förebyggande åtgärder.
- Kontakter med polismyndigheten (polisanmälningar, råd, inhämta information)

2.2 Företagshälsovård

Företagshälsovård kan vara ett stöd för förtroendevalda vid hot och våldshändelser. Förtroendevalda kan nyttja avtalet med företagshälsovård för stödsamtal, avlastningssamtal och debriefing.

2.3 Vakt

Regionen har ett antal vakter anställda med så kallat ordningsvaktförordnande i kvarteret lasarettet, Köpmangatan 24 och även för de lokaler där fullmäktige har sina sammanträden (OSD). Ett sådant förordnande innebär att vakten på dessa ställen har utökade befogenheter samt ett visst utökat skydd i lagstiftningen. Vakten har inget förordnande utanför dessa områden.

2.4 Tjänsteman i beredskap

Tjänsteman i beredskap (TiB) är en funktion som finns nåbar dygnet runt, året runt och vars främsta uppgift är att ta emot larm och starta särskild sjukvårdsledning vid händelser som bedöms mycket allvarliga. Exempel på detta kan vara trafikolycka där befintliga sjukvårdsresurser kan befaras bli otillräckliga.

TiB kan också vara en funktion som kan vara behjälplig utanför ordinarie kontorstid för händelser som beskrivs i detta dokument.

3 Hot och våld – Exempel

Hot kan ta sig många uttryck och vi människor upplever också hot olika. När en känsla av rädsla uppkommit hos den drabbade så har en hotsituation uppstått. Om hotet tar sig uttryck i handgripligheter är det fråga om våld.

Reaktioner på hotet beror på hur man uppfattat vad som hänt, om man var beredd, om man var ensam samt om man utsatts tidigare av hot eller våld. Hot kan också rikta sig mot till exempel anhöriga.

I dagens informationssamhälle med olika sociala medier är det mycket enkelt att framföra sådant som kan betraktas som trakasserier eller hot. Exempel på olika hot och våldssituationer är:

- Olaga hot
- Trakasserier
- Ofredande
- Misshandel
- Stalkning, olaga förföljelse
- Rån
- Bombhot

4 Förebyggande åtgärder

Det kan vidtas förebyggande åtgärder för att minska risken för att situationer med hot eller våld ska uppstå. Ju mer arbete som utförs i förebyggande syfte desto fler händelser kan undvikas.

4.1 Riskinventering och bedömning

Vid riskinventering ska risksituationer hittas. Det innebär att inventera när en hotfull situation kan uppstå och vem eller vilka som riskerar att drabbas.

Varje förtroendevald bör påtala risker och förmedla det till sin gruppleddare.

Riskinventering kan genomföras genom:

- Enkätundersökning
- På olika former av interna möten
- Via avvikelserapportering
- Genom att diskutera och dra lärdomar från inträffade händelser/incidenter.

Vid riskbedömning bör det beaktas vid vilka situationer som det är mest sannolikt att en hotfull situation uppstår, samt vilka konsekvenser det kan få. Ett exempel kan vara att konsekvenserna av en inträffad händelse kan vara större vid situationer där hjälpen är långt borta.

4.2 Riskbedömning inför sammanträden

Innan sammanträden bör följande åtgärder genomföras:

- Ordföranden informerar beredskapschef alternativt säkerhetssamordnare i de fall eventuella säkerhetsrelaterade händelser kommer till ordförandens kännedom före mötet. Polisen kontaktas och efterhör om det finns tendenser till aktioner eller liknande inför sammanträdet.
- Ordföranden beslutar i samråd med beredskapschef om åtgärdsplan för att bibehålla säkerheten när direkta eller indirekta hot inkommit riktade mot deltagare på sammanträden eller mot regionen generellt och om man kan förvänta sig olika aktioner under sammanträden.
- Möjlighet till säkerhetskontroll regleras enligt lagen 2010:294 om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting. Ordföranden tar kontakt med beredskapschef om säkerhetskontroll önskas. Observera att arrangera en säkerhetskontroll kan vara tidskrävande då den kräver samordning med polismyndigheten, ordningsvakter och teknisk utrustning.
- Fullmäktiges sammanträden är offentliga, regionstyrelsens och regionala utvecklingsnämndens sammanträden är det till viss del.

4.3 Utbildning och information

Vid början av en ny mandatperiod ska en introduktionsutbildning genomföras för samtliga förtroendevalda. Utbildningen bör omfatta:

- Information avseende hot och våld
- Hur egna rutiner ser ut
- Detta dokument

Vid önskemål kan annan utbildning inom området arrangeras av Krisberedskap, säkerhet och miljö. Det kan till exempel vara information från myndigheter och organisationer samt att polisen informerar om sitt arbete.

4.4 Lokaler

Lokalernas utformning och placering ska beaktas i det förebyggande säkerhetsarbetet. Entréer och receptioner är platser i en lokal där risken vanligen är högre att utsättas för hot och våld. Möten ska planeras så att reträttväg från utrymmen där en hotsituation kan uppstå finns. Alternativet kan vara möjlighet att låsa in sig. Fullmäktiges och nämnders möten ska också om möjligt hållas i lokaler där Regionen har ordningsvaktsförordnande.

4.5 Tillträdesskydd

Med tillträdesskydd menas möjligheten att begränsa och styra tillträdet till lokaler under olika tider på dygnet. En byggnad kan ha olika sektioner med olika öppettider och behörigheter.

Reglering av öppettider på vissa dörrar kan vara ett sätt att undvika en situation med hot eller våld.

4.6 Kontaktuppgifter

En viktig del i ett förebyggande arbete är att i förväg klargöra kontaktvägar och ansvar så att en drabbad vid en händelse vet vem och vart denna kan vända sig. Det kan handla om så enkla åtgärder som att upprätta telefonlistor.

I Teams finns Regionfullmäktige, förtroendevalda/Säkerhet för förtroendevalda. Där finns bl.a. lista med namn och telefonnummer till respektive gruppleddare, polisen, företagshälsovård, kommunikationschef liksom namn och telefonnummer till fullmäktiges presidium och till TiB.

En inplastad telefonlista i storlek som ett visitkort med aktuella telefonnummer delas också ut till förtroendevalda.

4.7 Sociala medier – några tips och råd

- Tänk igenom hur du själv uttrycker dig om dina motståndare och andra personer - undvik personangrepp eller att tala illa om tredje person
- Tänk efter om du skulle ha sagt det du skriver på sociala medier i ett samtal ansikte mot ansikte

- Tänk igenom har du ska kommunicera när det gäller frågor som du på förhand vet kan röra upp känslor
- Berätta var du har varit och inte vart du är på väg. Checka inte in på Facebook förrän efteråt
- Fundera på om du behöver två Facebook-konton, ett där du uppträder som förtroendevald/offentlig person och ett mer privat
- När du får hotfulla inlägg/kommentarer – dokumentera vad som hänt, ta skärmdumpar
- Vid hot – ta hjälp av Regionens säkerhetsansvariga som kan göra en professionell bedömning och värdera hoten

5 Åtgärder vid hot- och våldssituationer

5.1 Vid hot- och våldssituation

Aggressivitet är en känslouttryckning som kan härledas från otrygghet, rädsla och kaos.

Om någon uppvisar tendenser till aggressivitet försök prata med personen och ta reda på vad som hänt. Se till att inte vara ensam vid sådana situationer och lämna inte heller någon ensam med en hotfull eller aggressiv person.

Polis eller vakt ska larmas vid akuta situationer som kräver det. Polis kan också kontaktas för rådgivning i situationer som upplevs risk- och eller hotfulla.

Den eller de förtroendevalda som blir utsatta för hot eller våld ska ta kontakt med sin gruppleddare eller någon i presidiet. Det är alltid den drabbades egna referensramar som avgör om den personen känner sig hotad. Ingen annan kan ha synpunkter på detta.

Den gruppleddare eller deltagare i presidiet som tar emot ett larm från en drabbad ska kontakta beredskapschef. Utanför kontorstid kan TiB kontaktas som kan vara behjälplig med råd och stöd.

Därefter tas en diskussion om fortsatt handläggning och hur polisanmälan ska göras.

5.1.1 Offentlighet och ordning under möten

Ordföranden leder sammanträden och ansvarar för ordningen vid sammanträdena. Ordföranden får visa ut den som uppträder störande och inte efter tillsägelse rättar sig.

Uppstår oordning som ordföranden inte kan avstyra, får ordföranden upplösa sammanträdet. Rutiner för att återkalla till nytt möte bör därför finnas.

Rutiner om behov av att larma polis uppstår :

1. Presidiet och övriga på podiet har ansvaret att larma genom mobiltelefon.
2. Personal från samordningskansliet har ansvar för att larma om presidiet och övriga på podiet är oförmögna att besluta.

3. Ordföranden eller vice ordförandena beslutar om evakuering av samtliga närvarande till aktuell återsamlingsplats enligt utrymningsplanen som finns utanför byggnaden.
4. Personal från samordningskansliet beslutar om evakuering av samtliga närvarande till aktuell återsamlingsplats om ordföranden eller vice ordförandena är oförmögna att besluta.

Vid en särskild händelse eller vid överhängande fara under pågående sammanträde ska 112 larmas, därefter informeras beredskapschef.

5.2 Rätten till försvar – nödvärn

All våldsanvändning kan bli granskad och föremål för polisutredning och även rättssak. Nödvärn innebär att en person har rätt att försvara sig med det våld som krävs för att avbryta ett pågående angrepp, men inte längre. Man får till exempel inte slå någon som avbrutit sitt angrepp och vänt ryggen till. Det är inte heller tillåtet att hämnas efter ett angrepp.

Personer har också rätt att överta någon annans nödvärnsrätt om denne inte kan använda den rätten själv.

6 Åtgärder efter hot- och våldshändelser

Åtgärder att vidta efter en händelse handlar om att minska konsekvenserna av händelsen dels för den direkt drabbade, men även andra involverade som till exempel vittnen kan behöva stöd.

6.1 Dokumentation

Dokumentera allt som inträffade och framfördes vid situationen. Detta kan till exempel vara tidpunkt, plats och vad som sades i så exakta ord som möjligt. Dokumentera även sådant som upplevdes som obehagligt till exempel inkommande telefonsamtal men inget sägs. Detta kan komma att användas i en framtida utredning av polis.

Spara undan e-post och sms eller sådant som skrivs i sociala medier. På en dator kan till exempel så kallad skärmdump tas.

Dokumentera eventuella kroppsliga skador. Detta ska ske på vårdinrättning av medicinsk personal och är mycket viktigt för polisutredningen samt om det blir rättegång.

6.2 Avvikelse rapport

Avvikelsehantering ska ge förutsättningar att göra rätt från början, bygga in kontroller i verksamheten som förhindrar att avvikelser får allvarliga följder samt att dessa inte upprepas. Syftet är att ta till vara på avvikelser som en resurs för att jobba förebyggande. Detta förutsätter att man ser avvikelser som underlag för lärande och utveckling.

Avvikelse rapporterna används för att se tendenser och sammanhang. Den kunskapen används för att försöka skapa trygghet.

Lämna avvikelserapporten till Krisberedskap, säkerhet och miljö. Avvikelse rapport finns i Teams: Säkerhet för förtroendevalda.

6.3 Polisanmälan

Polisanmälan kan göras direkt av den drabbade, Krisberedskap, säkerhet och miljö eller av gruppledare. Den drabbade är dock alltid målsägare vilket innebär att medverka i den följande processen är avgörande.

En polisanmälan kan åtkomstskyddas vilket innebär att media inte kan ta del av anmälan. Begär åtkomstskydd hos anmälningsupptagaren hos respektive polismyndighet.

Krisberedskap, säkerhet och miljö förordar att polisanmälan görs. Kontakta gärna beredskapschef eller säkerhetssamordnare för rådgivning och hjälp med anmälan.

6.4 Brottsutredning

Polis utreder om brott föreligger under ledning av en förundersökningsledare. De kommer under en utredning att ta reda på så mycket som möjligt kring en händelse.

6.5 Hotbildsanalys

Samverka med polisen måste ske för att en så rättvisande hotbildsanalys som möjligt ska kunna skapas. Analysen är av grundläggande betydelse för bedömning av lämpliga skyddsåtgärder för den drabbade.

Kompetens för att göra hotbildsanalys finns hos kriminalunderrättelsetjänsten (KUT) och säkerhetspolisen.

6.6 Skyddsåtgärder

Beroende på situationens allvar och resultatet av polisens hotbildsanalys kan olika skyddsåtgärder vidtas. Detta gäller både på fritiden och på arbetsplatsen. Trygghetstelefon, överfallslarm och inbrottslarm är exempel på skyddsåtgärder.

Polisen har trygghetspaket som kan lånas ut då behovet bedöms sådant.

6.7 Informations- och mediahantering

Respektive presidium är talesman/taleskvinna vid hot- och våld situationer. Bedömning görs från fall till fall om och i så fall hur information ska spridas vidare i respektive parti, eller i hela regionen. Samråd ska tas med Kommunikationsavdelningen som ger praktiska råd på hur detta kan genomföras.

6.8 Krisstöd

Vid varje hotsituation utgör gruppledare, presidiet, beredskapschef (utanför kontorstid TiB) initialt krisstöd för att primärt stödja den hotade men också kartlägga och diskutera initial hotbild.

Förtroendevalda kan i ett senare skede nyttja Regionens avtal med företagshälsovård för stöd- eller avlastningssamtal.

Observera att det kan finnas personer som är indirekt drabbade vid en hot eller våldshändelse som kan vara i behov av stöd

6.9 Rättegång

Den drabbade ska erbjudas stöd i form av sällskap vid en rättegång om behov finns. Stödet kan ges av partikamrater, gruppledare, säkerhetssamordnare eller annan person som den drabbade önskar.

I vissa fall kan domstolen förordna ett målsägandebiträde, ofta en advokat, som hjälper den drabbade. Målsägandebiträdet ska ta tillvara brottsoffrets intressen och kan till exempel föra den drabbades skadeståndstalan i brottmålet om inte åklagaren gör det.

Det är domstolen som förordnar målsägandebiträde. Detta kan domstolen göra först när förundersökningen har inletts. Målsägandebiträdet får betalt av staten och kostar ingenting.

Det är möjligt att hos domstolen begära att den åtalade lämnar rättssalen under förhör med målsägaren om det känns obehagligt med den åtalades närvaro. Det är dock inte säkert att detta bifalls hos domstolen.

Brottsofferjouren i Jämtland är en ideell förening som har till uppgift att lämna kostnadsfritt stöd till brottsoffer. För kontakt se punkt 8.

Bra information inför en rättegång finns också via Rättegångsskolan (se punkt 8).

6.10 Uppföljning

Uppföljning ska ske på individnivå såväl som på övergripande nivå. Det är angeläget att den drabbade liksom den drabbades familj får komma till tals och lämna såväl positiva som negativa erfarenheter. Här har gruppledaren ett ansvar för att tillse att uppföljning genomförs.

För att dra lärdom och skapa underlag i det förebyggande arbetet ska även uppföljning ske av själva händelsen. Krisberedskap, säkerhet och miljö ansvarar för att initiera och samordna sådan uppföljning.

7 Checklistor

Akutfas (allas ansvar)

- Kalla på polis och eller vakt via telefonnummer 112 vid situation som kräver hjälp
- Se till att den/de drabbade blir omhändertagen/får vård
- Kontakta anhöriga om den drabbade inte motsätter sig detta
- Lämna inte den drabbade ensam. Se till att någon följer med till sjukhus eller liknande

För den drabbade

- Anmäl händelsen direkt till din gruppledare
- Gör polisanmälan
- Dokumentera eventuella skador
- Skriv avvikelserapport
- Tala med dina familjemedlemmar eller någon du har förtroende för om det inträffade
- Ät på regelbundna tider
- Avstå alkohol
- Skriv ned alla detaljer kring händelsen så snart som möjligt

För presidiet/gruppledare

Akutfas

- Kontrollera med den drabbade om polisanmälan gjorts eller skall göras. Alternativt om den drabbade önskar att du/partiet eller regionen gör anmälan
- Informera övriga om det inträffade om inte den drabbade motsätter sig detta
- Kontakta vid behov företagshälsovården för genomgång av händelsen och upplevelsen samt eventuellt andra åtgärder
- Dokumentera dina åtgärder

På kort sikt

- Kontakta beredskapschef eller säkerhetssamordnarna för råd och stöd
- Ge akt på hur den drabbade mår
- Besök den drabbade om denne vistas på vårdinrättning så snart som möjligt
- Ge möjlighet till avlastning i arbetssituationen under en tid
- Ha uppföljningssamtal inom en vecka och ta reda på om det kvarstår behov av ytterligare hjälp

På längre sikt

- Gör ytterligare uppföljning inom ca 3 månader
- Följ noggrant upp arbetsmiljön och sjukfrånvaron efter händelsen. Det är inte säkert att det är den direkt drabbade som mår sämst efter en händelse
- Gör bedömning om ytterligare åtgärder krävs med anledning av arbetsmiljön eller sjukfrånvaro
- Ge stöd vid rättegång
- Ta vara på erfarenheter för att förbättra till nästa gång

För kollegor

- Se till att den drabbade blir omhändertagen
- Lämna inte din arbetskamrat ensam
- Lyssna på den drabbade
- Erbjud praktisk hjälp
- Kollegor som bevittnat händelsen ska skriva ned händelseförloppet så snart som möjligt
- Motverka ryktesspridning

Uppföljning

- Erfarenheter från inträffade händelser ska tas upp och diskuteras på möten samt andra nätverksträffar. Bedöm hur förbättringar kan genomföras
- Kom ihåg att revidera rutiner efter inträffade händelser

8 Mer information

[Brottsofferjouren Jämtland](#)

[Arbetsmiljölagen](#)

[Arbetsmiljöverkets Temasidor hot & våld](#)

[Rättegångsskolan](#)